

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 9 mars 1920 kl. 5 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 15, i anledning av andra kammarens beslut rörande väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om åstadkommande genom statens ingripande av bättre anordningar för transport å landsbygden av sjuka till och från sjukhus.

I en inom andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 284, har herr *Karlsson* i Vätö hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning, huruvida och på vad sätt genom statens ingripande lämpligare sjuktransporter kunna åstadkommas för sjuka personer å landsbygden vid färd till och från sjukhus. *Motionen.*

Med avseende på motiveringen tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Andra kammarens utskott anförde i anledning av motionen följande: *Andra kam*
»Såsom av motionären framhållits, är syftet med förevarande motion *marens*
att för landsbygdens vidkommande få till stånd ett ordnat sjuktransport- *utskott.*
väsen, som i någon mån motsvarar städernas ambulansorganisation. Om man betänker de missförhållanden i sjukvårdshänsende, som för närvarande äro rådande på landsbygden på grund av de långa avstånden till läkare och sjukhus i stora delar av vårt land, och de svårigheter som därav uppstå att i rätt tid och på lämpligaste sätt bringa de sjuka erforderlig hjälp, synes det utskottet otvetydigt, att här föreligger en angelägenhet som för sitt ordnande på tillfredsställande sätt kräver ett ingripande från statsmakternas sida. Väl är det sant, att i några län vissa anstalter genom landstingens, röda korsets eller enskildas försorg blivit vidtagna för upphjälpande av sjuktransporten. Men dels måste dessa anstalter, som bestå i tillhandahållandet av en och annan sjuktransportbil

från röda korset, betraktas som i och för sig otillräckliga, dels torde åtgärder av denna art saknas i de flesta län. Vida kraftigare och mera planmässiga anstalter måste därför vidtagas, om en effektiv förbättring i här åsyftade avseende skall kunna åstadkommas.

När det gäller att utröna, vad som kan åtgöras för att råda bot på här ifrågakarande missförhållanden, vill utskottet till en början erinra därom, att 1916 års provinsialläkaredistriktkommitté i sitt utlåtande den 1 december 1917 (sid. 71) fäst uppmärksamheten på nyttan av, att tjänsteläkarna kunde sättas i tillfälle att kostnadsfritt använda automobilskjuts för sina resor, och gjorde kommittén, som till följd av då rådande affärsförhållanden icke ansåg det möjligt att framlägga något förslag i ämnet, likväl det uttalandet, »att det vore önskvärt, att tjänsteläkarna i större utsträckning än hittills skett, kunde begagna sig av detta fortskaffningsmedel vid sjukresor». Tydligt är, att det vore till stor fördel, om åtminstone i de större kommunerna dylika tjänstebilar kunde införas. Det synes, som om en kombinerad användning av dessa kunde komma till stånd på så sätt, att de borde bli till gagn såväl för vederbörande befattningshavare inom sjukvården, såsom läkare, sjuksköterskor och barnmorskor, som för transport av sjuka.

Utskottet får vidare fästa uppmärksamheten på, att hela det här förevarande spørsmålet varit under övervägande av överstyrelsen för svenska röda korset, som till dess lösning även framlagt ett synnerligen beaktansvärt förslag i en cirkulärskrivelse, utfärdad i mars 1918. Vad röda korsets överstyrelse har att säga i fråga om sjuktransportväsendets ordnande på landet, har synts utskottet vara av det intresse, att det förtjänar här i sin helhet meddelas. Härom anföres i nämnda cirkulärskrivelse följande:

'Beträffande sjuktransportväsendets ordnande på landet, särskilt inom landsdelar med dåliga kommunikationer, har Svenska Röda korset en viktig uppgift att fylla och äger i sin upplagrade sjuktransportmateriel otvivelaktigt stora möjligheter att utöva en för befolkningen välsignelsebringande verksamhet. Man behöver icke vara synnerligen förtrogen med förhållandena på landet för att veta, huru de sjukas och skadades forslande från hemmen till läkare och sjukvårdsanstalter ofta sker på ett sätt, som orsakar dem alldeles onödiga lidanden och förvärrar deras tillstånd. Även här är sakkunskapen ense om, att stora sociala brister finnas att fylla, och på Röda korsets ordförandemöte i Stockholm var intresset för denna punkt på överstyrelsens sociala arbetsprogram framför allt märkbart och livligt.

Transport av sjuka torde i huvudsak komma i fråga, dels direkt till lasarettet, dels till läkare eller Röda korsets sjukkvarter (om sådana komma till stånd) för tillfällig vård och därifrån åter eller till sjukhuset, dels slutligen till närmaste järnvägsstation för vidaretransport till lasarettet.

Idealet bland transportmedlen för sjuka är otvivelaktigt bilen, men denna är i varje fall tills vidare ur räkningen, och även efter världskrigets slut torde det överstiga Röda korsets krafter att mera allmänt hålla bilar för här ifrågasvarande ändamål. Detta bör emellertid icke hindra distriktsstyrelse från att göra vad den kan för att härutinnan söka påverka den enskilda offervilligheten. Därest endast ett bilchassi kan anskaffas äger styrelsen möjlighet att genom utlåning av befintliga två överreden för sjuktransport bidra till sakens främjande.

Därnäst komma sjuktransportvagnar (-kärror); dylika tillhörande Svenska Röda korset äro delvis redan i bruk, och de, som icke äro det, torde bära utlånas genom distriktsstyrelsens försorg mot underhållsskyldighet. Sådan utlåning bör först och främst ske till lasarett och sjukstugor mot villkor, att den även kommer lantbefolkningen till godo. Men även med vanliga sjukbårar, apterade på hjul eller upphängda inuti höskrinor och andra fordon — om vintern slädar (risslor) — kan åtskilligt uträttas till sjuktransportfrågans lösande på landet. Därvid är emellertid nödvändigt, att det förutom transportmateriel även finnes folk till hands, som förstår att handskas med sjuka och skadade och på ett praktiskt sätt använda tillgänglig materiel. Även motoreyklar torde kunna här bliva till ovärderlig nytta, så snart en lämplig konstruktion föreligger, som ersätter den nu brukliga sidostolen med en liggstol; åtgärder i denna riktning äro redan vidtagna.

Överstyrelsen har i sina särskilda förråd för närvarande lagrade c:a 2,000 bårar. Av dessa kunna 50 proc. utlånas till distrikt, vilka därom göra framställning och samtidigt förbinda sig att ständigt hålla dem i krigsdugligt skick samt att i händelse av mobilisering låta översända dem till de Röda korsets krigssjukhus (deras urlastningsstationer), för vilka de äro avsedda. — Med bårarna bära följa dem tillhörande, stora stoppade transporttäckan av Röda korsets modell, i vilken den sjuke helt och hållet kan insvepas. Ett hundratal dylika täcken kunna måhända utfås till låns från Svenska Röda korsets överstyrelse, utan att detta kommer att rubba krigsförråden.

Lämpliga platser för tillhandahållande — på rekvisition av läkare — av Röda korsets transportmateriel torde vara: lasarett (sjukstugor), vilka icke förfoga över bilar eller sjuktransportfordon, Röda korsets sjukkvarter

samt sockenstugor eller motsvarande kommunala lokaler inom områden med tät befolkning och långa avstånd till järnväg och sjukhus. Platsen bör bekantgöras och vara försedd med telefon.

Tillhandahållandet av inövat sjukvårdsmanskap till sjuktransportmaterielens betjänande är en svår fråga, som dock måste lösas, därest syftet skall uppnås. Å de platser, där minst 4 man av Svenska Röda korsets frivilliga manliga sjukvårdstrupper äro bosatta, kunna dessa sannolikt påräknas såsom villiga att, eventuellt mot ringa ersättning, åtaga sig denna uppgift, som de torde vara fullt kompetenta att handhava. Där detta icke är fallet, bör distriktsstyrelsen, under samverkan med lämplig därav intresserad myndighet, söka anvärva och utbilda lämpligt manskap och på så sätt samtidigt tillföra de frivilliga sjukvårdstrupperna ett ökat antal medlemmar. Det är möjligt att kringresande instruktörer för den praktiska undervisningen kunna på begäran erhållas genom överstyrelsens försorg.

Genom att bereda nya tillfällen till utbildning och övning för sjuktransportpersonal kommer sålunda den nu berörda frågan att även verka främjande på Röda korsets krigsförberedande arbeten.

Anförda uttalanden av Röda korsets överstyrelse kan sägas innefatta ett program till ordnande av landsbygdens sjuktransportväsende, vilket, om det komme till utförande, skulle föra lösningen av denna fråga ett gott stycke framåt. Det visar även, att beaktansvärda resurser för ändamålet stå till buds. Vad som i första rummet kräves är en planmässig samverkan av alla intresserade parter — stat, landsting och kommuner — för realiserande av de föreliggande önskemålen på tjänligaste sätt. För att en dylik samverkan skall kunna komma till stånd och därmed ett över hela landet enhetligt organiserat sjuktransportväsende inrättas, är tydligen en allsidig utredning nödvändig. Det synes utskottet, som om en sådan utredning närmast borde komma an på medicinalstyrelsen jämte Svenska Röda korsets överstyrelse att företaga.

Det ingår visserligen ej i utskottets behörighet att i sin hemställan gå utöver ramen för det av motionären gjorda yrkandet. Emellertid får utskottet, i anslutning till vad redan förut framhållits, uttala sin förväntan, att vid en eventuell utredning alla de spörsmål, som för sjuk- och hälsovården i transportavseende äro av betydelse, tagas upp till behandling i ett sammanhang. Endast därigenom synes denna fråga kunna ordnas på ett sätt, som verkligen tillfredsställer de praktiska kraven för dess lösning.

Med anledning av vad sålunda ovan anförts får utskottet hemställa,

att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa om utredning huruvida och på vad sätt genom statens ingripande lämpligare sjuktransporter kunna åstadkommas å landsbygden vid färd till och från sjukhus.»

Andra kammaren beslöt för sin del i enlighet med sitt tillfälliga utskotts hemställan. *Andra kam-*

marens

beslut.

Detta andra kammarens beslut har delgivits första kammaren, som hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott.

Utskottet, som i huvudsak instämmer i vad andra kammarens utskott i ärendet anfört, får hemställa, *Utskottet.*

att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 9 mars 1920.

På utskottets vägnar:

OSKAR NYLANDER.

Närvarande: herrar Nylander, Larsson, Norling, Johansson i Löfholmen, von Hofsten, Westman* och Malmberg.

* Ej närvarande vid justeringen.